



Przeciwdziałanie obchodzeniu przez Rosję sankcji z wykorzystaniem kryptoaktywów

Elżbieta Kaca

Sankcje w sektorze kryptoaktywów przynoszą umiarkowane rezultaty. Choć część rosyjskich sieci finansowych została skutecznie zakłócona, inne szybko dostosowują się do nowych warunków, wykorzystując luki regulacyjne, państwa trzecie oraz technologie zwiększające anonimowość transakcji.

Rosja coraz częściej wykorzystuje kryptoaktywa (wyjaśnienie terminologii użytej w tekście – zob. tabela) do realizacji płatności transgranicznych poza tradycyjnym systemem finansowym. Kryptoaktywa są uzupełnieniem bardziej złożonych mechanizmów obchodzenia sankcji, obejmujących też tradycyjne instytucje finansowe, sieci pośredników i rozliczenia gotówkowe. Wykorzystanie tych narzędzi ułatwia Rosji wymianę handlową, zwłaszcza w obszarze produktów podwójnego zastosowania, takich jak części do dronów, elektronika czy technologie wrażliwe, np. dotyczące serwerów.

Jednocześnie jednak publiczny charakter wielu rejestrów blockchain umożliwia monitorowanie przepływów finansowych przez instytucje państwowe i prywatne firmy analityczne. Emitenci stablecoinów dysponują również mechanizmami zamrażania środków należących do podmiotów objętych sankcjami. W odpowiedzi Rosja rozwija coraz bardziej zaawansowane metody ukrywania przepływów finansowych.

Skala i sposób działania Rosji. Według szacunków firmy TRM większość obrotów związanych z obchodzeniem sankcji przy użyciu kryptoaktywów w 2025 r. – o wartości ok. 152 mld dol. – była powiązana z Rosją. Dotyczyło to m.in. stablecoina A7A5, sieci A7 oraz giełd Garantex i Grinex. Wysoka wartość wynikała częściowo z objęcia sankcjami sieci A7 oraz skuteczniejszego identyfikowania powiązanych z nią adresów.

Rosyjska infrastruktura kryptowalutowa ma charakter scentralizowany i jest ściśle powiązana z państwem. Kluczową rolę odgrywa sieć A7, wykorzystywana do płatności transgranicznych i transferów środków przez podmioty z państw trzecich, m.in. z Azji Centralnej i Południowo-Wschodniej. Związany z nią stablecoin A7A5

może być wymieniany na inne kryptowaluty, np. RUBx lub waluty lokalne poza Rosją. Transakcje blockchainowe umożliwiają szybkie rozliczenia, a wykorzystanie stablecoinów pozwala ograniczać ryzyko związane ze zmiennością kursów. Według operatorów przez sieć A7 przepłynęło w 2025 r. ponad 90 mld dol.

Istotnym elementem tego ekosystemu są również giełdy i operatorzy działający w państwach przyjaznych Rosji, zwłaszcza w Kirgistanie, Gruzji i ZEA, m.in. Grinex, Rapira i Exmo. Wspierają je brokerzy rynku pozagiełdowego (OTC) oraz dostawcy usług związanych z aktywami wirtualnymi (VASP), umożliwiające wymianę stablecoinów na waluty lokalne. Podmioty te często korzystają ze wspólnej infrastruktury i wzajemnych transferów środków.

Rosyjskie podmioty coraz częściej wykorzystują także kryptowaluty zwiększające prywatność, takie jak Monero, portfele niepowiernicze oraz techniki maskowania przepływów obejmujące częstą zmianę adresów, rotację portfeli i transfery między różnymi blockchainami. Coraz większe znaczenie mają również fałszywe tożsamości oraz narzędzia wykorzystujące sztuczną inteligencję.

Działania koalicji sankcyjnej. Odpowiedzią państw G7+, głównie UE, USA i Wielkiej Brytanii, było stopniowe rozszerzanie sankcji z pojedynczych podmiotów na całe sieci finansowe. Już w 2022 r. USA i Wielka Brytania objęły restrykcjami rosyjską giełdę Garantex, do czego UE dołączyła w lutym 2025 r. W kolejnych latach USA nałożyły restrykcje m.in. na firmę wydobywającą kryptowaluty BitRiver, portfele powiązane z handlarzem bronią Jonatanem Zimenkowem czy giełdy Bitpapa, Crypto Explorer i AWEX.

Od 2025 r. głównym celem działań sankcyjnych stały się całe ekosystemy finansowe. W sierpniu 2025 r. USA objęły sankcjami system stablecoina A7A5, w tym firmę A7, podmioty A71 i A7 Agent, kirgiskiego emitenta Old Vector oraz giełdę Grinex, która przejęła część funkcji Garantex. W październiku 2025 r. podobne działania podjęła UE, która dodatkowo zakazała wszelkich transakcji związanych z A7A5. Wielka Brytania objęła sankcjami Grinex, Old Vector i inne podmioty związane z obrotem A7A5, a w maju 2026 r. rozszerzyła restrykcje na sieć A7 i objęła nimi m.in. giełdy Exmo, Rapira, Bitpapa i HTX. W ramach 20. pakietu sankcji z kwietnia 2026 r. UE wprowadziła też zakaz transakcji z rosyjskimi i białoruskimi dostawcami usług kryptowalutowych, zakaz obrotu stablecoinem RUBx i cyfrowym rublem oraz zakaz wspierania rozwoju rosyjskiej infrastruktury kryptowalutowej. Projekt 21. pakietu z czerwca 2026 r. przewiduje dalsze rozszerzenie restrykcji na podmioty z państw trzecich wspierające obchodzenie sankcji.

Równolegle wzmacniane są działania organów ścigania. W UE szczególną uwagę zwrócono na giełdę Binance. W 2022 r. holenderski regulator nałożył na nią karę za naruszenie wymogów w sferze przeciwdziałania praniu pieniędzy (AML), a w 2025 r. francuska prokuratura wszczęła postępowanie dotyczące m.in. potencjalnego obchodzenia restrykcji przez rosyjskich użytkowników. W grudniu 2024 r. brytyjskie służby przy wsparciu USA rozbiły sieci „Smart” i „TGR”, powiązane z Garantex i wykorzystywane do prania pieniędzy oraz obchodzenia sankcji. Aresztowano 84 osoby i zabezpieczono ponad 20 mln funtów w gotówce oraz kryptowalutach. W marcu 2025 r. USA, Europol oraz służby Holandii, Niemiec, Finlandii i Estonii przeprowadziły operację przeciwko Garantex, w wyniku której zamroziły ponad 26 mln dol. i przejęły infrastrukturę giełdy, w tym serwery.

Wyzwania. Pomimo tych działań sankcje pozostają w dużej mierze reaktywne. Po zamknięciu jednego kanału często powstaje kolejny, czego przykładem było przeniesienie części działalności z Garantex do Grinex. Problemem pozostaje współpraca Rosji z podmiotami z państw o słabszym nadzorze AML, zwłaszcza w Azji Centralnej, na Bliskim Wschodzie i w Afryce.

Dodatkowe ograniczenia tych działań wynikają z niedoskonałości globalnego systemu regulacyjnego. Standardy Financial Action Task Force (FATF), międzynarodowej organizacji międzyrządowej zajmującej się m.in. przeciwdziałaniem praniu pieniędzy, rozszerzyły wymogi AML na dostawców usług związanych z aktywami wirtualnymi, jednak ich wdrażanie pozostaje dobrowolne i nierównomierne. Szczególne trudności dotyczą zdecentralizowanych finansów (DeFi) i giełd, mostów blockchainowych i mikserów transakcji, gdzie często nie istnieje podmiot, który można objąć sankcjami lub zobowiązać do wdrożenia procedur AML. Podobne wyzwania dotyczą portfeli niepowierniczych, brokerów OTC oraz rozliczeń peer-to-peer (P2P) funkcjonujących poza regulowanym sektorem finansowym. Dodatkowo kryptowaluty

zwiększające prywatność, takie jak Monero, znacząco utrudniają identyfikację przepływów środków.

Choć blockchain pozostaje w dużej mierze transparentny, wyzwanie stanowi nadal przypisanie adresu do konkretnej osoby lub organizacji, zwłaszcza w przypadku portfeli niepowierniczych, struktur wielopoziomowych, podstawionych podmiotów oraz transferów między wieloma sieciami blockchain. W przyszłości problem może zostać pogłębiony przez wykorzystanie sztucznej inteligencji do automatycznego tworzenia nowych adresów i wielowarstwowych schematów transferowych.

Wyzwaniem pozostają ograniczone zdolności wykrywania przestępstw finansowych z wykorzystaniem kryptoaktywów. Choć USA i Wielka Brytania dysponują rozwiniętymi kompetencjami, w UE posiada je jedynie część państw, m.in. Francja, Niemcy i Holandia. Problemem są braki kadrowe w instytucjach prowadzących analizę blockchain. Wsparcie zapewniają Europejskie Centrum ds. Przestępczości Finansowej i Gospodarczej (EFECC) w Europolu oraz Urząd ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy i Finansowaniu Terroryzmu (AMLA), który od 2028 r. będzie w pełni operacyjny.

Rekomendacje. Specyfika rynku kryptoaktywów i nowe technologie stanowią dużą trudność w zwalczaniu obchodzenia sankcji przez Rosję. Choć zachodnie restrykcje stają się coraz skuteczniejsze wobec scentralizowanych podmiotów, ich efektywność wobec rozproszonych sieci finansowych pozostaje ograniczona. Dlatego państwa G7+ powinny częściej obejmować restrykcjami całe ekosystemy – giełdy, brokerów, emitentów stablecoinów, banki i operatorów płatności.

Ze względu na wysoką zdolność adaptacyjną infrastruktury kryptowalutowej konieczne jest mapowanie przez służby państw G7+ całych sieci finansowych oraz sposobów ich funkcjonowania, w tym mechanizmów konsolidacji i płynności, oraz identyfikowanie pośredników. Państwa powinny równolegle inwestować w zaawansowaną analitykę blockchain, rozwijać współpracę publiczno-prywatną i wzmacniać zdolności śledcze w zakresie monitorowania przepływów cyfrowych.

Niezbędne jest również podejmowanie współpracy z państwami pełniącymi funkcję hubów kryptowalutowych (np. w Azji Centralnej) poprzez dyplomację oraz udzielanie wsparcia regulacyjnego i pomocy finansowej. W sytuacji systemowego braku kooperacji konieczne jest stosowanie restrykcji wobec konkretnych podmiotów i jurysdykcji wspierających obchodzenie sankcji. Na poziomie globalnym niezbędne jest skuteczniejsze wdrażanie zaleceń FATF i rozszerzenie wymogów przejrzystości na sektor DeFi, usługi P2P oraz rozwiązania cross-chain.

Choć Polska zaostriżyła przepisy dotyczące wdrażania sankcji, ustawa regulująca rynek kryptoaktywów pozostaje przedmiotem sporu politycznego między rządem a prezydentem. Wskazane byłoby zwiększenie zdolności krajowych organów do ścigania przestępstw finansowych z udziałem transakcji kryptowalutowych.

BIULETYN PISM

Tabela

Rodzaje kryptoaktywów, powiązana infrastruktura i techniki maskowania transakcji wykorzystywane przez Rosję do obchodzenia sankcji

Narzędzie	Opis narzędzia	Przykłady wykorzystania
Stablecoiny i sieci je wspierające	Stablecoin jest kryptowalutą o wartości powiązanej z określonym aktywem – najczęściej z walutą fiat, np. USD. Dzięki temu jego cena ma pozostawać możliwie stała, w przeciwieństwie do kryptowalut o bardzo zmiennej wartości, takich jak Bitcoin. Zapewniają szybkie, stabilne i trudne do zablokowania transfery środków między krajami. Ułatwiają ukrywanie przepływów dzięki wysokiej płynności i globalnej dostępności.	A7A5, RUBx Spółka A7 została założona przez Ilana Šora (mołdawskiego prorosyjskiego lobbystę objętego sankcjami i skazanego za oszustwo) we współpracy z Promswiazbankiem (obecnie PSB) – rosyjskim państwowym bankiem z sektora obronnego, na który grupa G7+ nałożyła sankcje. Spółka ta nie tylko powstała dzięki funduszom rządowym, ale otrzymała również wyraźne wsparcie państwa, czego dowodem był udział Władimira Putina w ceremonii otwarcia jej nowej siedziby. Firma A7 wprowadziła na rynek własną kryptowalutę – A7A5 – pierwszego stablecoina powiązanego z rublem. A7A5 jest przedmiotem obrotu na Grinex, nowej giełdzie kryptowalut założonej w Kirgistanie, która przejęła działalność po Garantex. A7A5 jest emitowany przez kirgiską firmę Old Vector. Grupy TGR i Smart Group wykorzystują stablecoiny do prania pieniędzy i obsługi rosyjskich elit.
Kryptowaluty zwiększające prywatność	Ukrywają adresy, kwoty i strukturę transakcji, zapewniając wysoki poziom anonimowości. Utrudniają organom ścigania analizę przepływów.	Monero – wykorzystywane przez rosyjskie grupy cyberprzestępcze i sieci prania pieniędzy.
Giełdy P2P	Działają bez centralnego operatora i nie gromadzą danych klientów. Utrudniają śledzenie przepływów i identyfikację stron transakcji.	Bitpapa, zarejestrowana w ZEA, obsługuje głównie użytkowników w Rosji; umożliwia wymianę rubli na kryptowaluty; objęta sankcjami USA w marcu 2024 r.

BIULETYN PISM

Narzędzie	Opis narzędzia	Przykłady wykorzystania
Brokerzy OTC	Wymieniają gotówkę na kryptowaluty bez weryfikacji tożsamości, tworząc alternatywny system finansowy poza nadzorem. Umożliwiają transfery środków dla podmiotów objętych sankcjami bez śladu w systemie bankowym.	Nieformalne sieci wymiany działające m.in. w Azji Centralnej, na Kaukazie i Bliskim Wschodzie.
Blockchain	Jest to wspólna cyfrowa baza danych lub rejestr, w którym zapisy przechowywane są w blokach połączonych ze sobą za pomocą kryptografii. Bloki te tworzą łańcuch, który niezwykle trudno jest zmienić.	Służy realizacji transakcji kryptowalutowych.
Chain-hopping	Polega na szybkiej wymianie kryptoaktywów między wieloma łańcuchami bloków lub różnych aktywów w ramach tego samego łańcucha bloków, aby utrudnić śledzenie przepływu środków. Zmiana wielu sieci i tokenów maskuje historię transakcji.	Stosowane w rosyjskich schematach prania pieniędzy wykrywanych przez organy ścigania.
Miksery i tumblery	Rozbijają środki na setki mikrotransakcji i mieszają je z funduszami innych użytkowników. Utrudniają identyfikację źródła i odbiorcy środków.	Miksery wykorzystywane są przez rosyjskie grupy cyberprzestępcze i sieci prania pieniędzy.
Portfele niepowiernicze (self-custody)	Pozwalają użytkownikowi zachować pełną kontrolę nad kluczami prywatnymi, co uniemożliwia organom ścigania zamrożenie środków. Transakcje z takich portfeli nie podlegają obowiązkowym procedurom KYC.	Rosyjskie podmioty używają tego instrumentu, przenosząc środki na giełdy w krajach o słabszych regulacjach AML.
Mosty cross-chain	Umożliwiają przenoszenie kryptowalut między różnymi blockchainami, co utrudnia śledzenie przepływów. Środki „znikają” z jednego łańcucha i pojawiają się w innym, co zaciera ich historię.	Wykorzystywane w schematach prania pieniędzy i maskowaniu przepływów.
Protokoły DeFi	Umożliwiają korzystanie z usług finansowych bez pośredników, co eliminuje punkt kontroli mogący blokować transakcje sankcyjne. Smart kontrakty działają automatycznie i nie wymagają weryfikacji tożsamości.	Wykorzystywane przez rosyjskie podmioty do wymiany aktywów i pożyczek bez nadzoru.

BIULETYN PISM

Usługi cash-to-crypto	Usługi umożliwiające wymianę fizycznej gotówki na kryptowaluty bezpośrednio lub przez pośredników.	Aifory Pro: – Oferuje karty wirtualne i Apple Pay oparte na USDT do omijania blokad usług (np. Airbnb, ChatGPT) – Powiązania finansowe z irańską giełdą Abantether; – Realizacja usług cash-to-crypto w Moskwie, Dubaju i Turcji; agent płatności w handlu zagranicznym; – Obsługa płatności w handlu Rosja–Chiny.
-----------------------	--	---

Źródło: Opracowanie PISM na podstawie Elliptic, Chinalysis, TRM, 2026.